

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Joensuu, M. & Piikkilä, E. (2021) Korkeakouluopiskelijan urasuunnittelutaitojen kehittäminen : osaamisen tunnistamista ja osaamisprofiilin muotoilemista tekoälyä kokeillen. Teoksessa Arpiainen, C. (toim.) Jatkuvan oppimisen ekosysteemi : monipuolisilla kokeiluilla kohti alueellista synergiaa. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, sarja B, raportteja 134, s. 61-66.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7266-59-5>

Korkeakouluopiskelijan urasuunnittelutaitojen kehittäminen

- Osaamisen tunnistamista ja osaamisprofiilin
muotoilemista tekoälyä kokeillen

Maija Joensuu, opinto-ohjaaja
Eija Piikkilä, lehtori, opinto-ohjaaja

Teknologia muuttaa korkeakouluopiskelijoiden ohjausta ja urasuunnittelutaitojen tukemista tuoden siihen uudenlaisia mahdollisuuksia. Korkeakouluissa monipuoliset digitaaliset ratkaisut ovat jo vahvasti arkipäivää monella tavalla, mutta tekoälyä käyttäviä sovelluksia ei vielä kovin paljon hyödynnetä osana opiskelijoiden ohjausta. Osana Jatkuvan oppimisen kehityshanketta (2019–2023) Tampereen korkeakouluuyhteisössä kokeiltiin keväällä 2020 tekoälyä hyödyntävää osaamisen tunnistamiseen ja kehittämiseen suunnattua työkalua. Kokeiltavasta työkalusta ja sen kehittämisestä vastasi suomalainen teknologiayhtiö Headai. Työkalu perustuu kieliontologiaan ja merkityksellisen sanaston rakentamiseen. Sen avulla pyritään kokoamaan opiskelijan osaamisprofiilia sekä auttamaan opiskelijaa vertaamaan osaamisprofiiliaan avoimiin työpaikkailmoituksiin.

Tampereen korkeakouluuyhteisöstä kutsuttiin kokeiluun mukaan eri alojen opiskelijoita sekä ammattikorkeakoulusta että yliopistosta.

Aloiksi valikoituivat ICT-ala, yhteiskuntatutkimus ja liiketalous. Kokeiluprosessi suunniteltiin yhdessä Tampereen yliopiston Jatkuvan oppimisen kehityshankkeen ja TAMKin opinto-ohjauksen asiantuntijoiden kesken. Työkalua kehittävän Headai-yrityksen edustaja oli mukana perehdyttämässä asiantuntijoita työkalun käyttöön ja mahdollisuuksiin. Opinto-ohjaajien tehtävänä oli tuoda suunnitteluun ohjauksellista näkökulmaa ja vastata opiskelijaryhmien tapaamisten ohjaamisesta. Toiminta suunniteltiin alun perin kasvokkain kampuksilla tapahtuvaksi, mutta koronapandemian aiheuttamien rajoitusten myötä toiminta jouduttiin siirtämään nopealla aikataululla verkkoon. Tapaamiset järjestettiin Zoom-yhteydellä. Lisäksi työskentelyssä käytettiin muita digitaalisia välineitä, kuten Flingaa.

Osaamisen tunnistamista tekoälyn ja pienryhmäohjauksen avulla

Henkilökohtaisen osaamisprofiilin rakentaminen perustuu siihen, että opiskelijat tunnistavat omaa osaamistaan ja löytävät sen sanoittamiseen oikeat ilmaisut. Oman osaamisen tunnistaminen ja sanoittaminen ovat tärkeä osa urasuunnittelutaitoja. Urasuunnittelutaidot kehittyvät läpi elämän, ja ne voidaan nähdä monitahoisina metakognitiivisina kompetensseina, jotka muotoutuvat yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksessa. Urasuunnittelutaidot ovat vahvasti yhteydessä elinikäisen, jatkuvan oppimisen taitoihin sekä työllistymistaitoihin. (Laajala, Lehtelä, Mäki-Hakola & Jussila 2021.)

Korkeakouluopinnoissa hankitaan syvällistä ja laajaa tietoa omalta opintoalalta. Näin painotus on usein substanssiosaamisessa, vaikka myös geneerisemmät taidot, kuten oppimisen taidot ja kriittinen ajattelu, eettiset taidot, työyhteisötaidot, tietotekniikkataidot, yhteiskunnallinen ymmärrys ja kansainvälisyysosaaminen sekä johtamistaidot, ovat tulevan uran kannalta merkityksellisiä. (Geneeriset osaamiset opetussuunnitelmassa n.d.). Näitä taitoja myös työnantajat arvostavat alasta riippumatta.

Pilotointiprosessin päätavoitteina oli selvittää, auttaako Headain kehitteillä oleva, tekoälyä hyödyntävä digitaalinen työkalu tunnistamaan paremmin opiskelijan tai työnhakijan omaa osaamista ja tuoko tekoälyyn pohjautuva työkalu lisäarvoa oman osaamisen tunnistamiseen, urasuunnitteluun ja työmahdollisuuksien hahmottamiseen. Työkalun kokeilun ja siitä saadun palautteen lisäksi opiskelijoille haluttiin tarjota myös uraohjausta ja urasuunnittelutaitojen kehittämismahdollisuutta. Siksi pilotointiprosessiin päätettiin ottaa mukaan myös osaamisperustaisen CV:n tekeminen ja tapaamisissa edistettiin osallistujien mahdollisuutta vertaistuen antamiseen ja saamiseen. Kolme pienryhmää oli jaettu niin, että kuhunkin osallistui saman alan opiskelijoita. Prosessin luotsaus ja tapaamiskertojen vuorovaikutuksen edistäminen oli opinto-ohjaajien vastuulla.

Pilotointiprosessi ja ryhmätapaamiset

Pilotointiprosessiin sisältyi neljä pienryhmätapaamista puolentoista kuukauden sisällä. Ne oli teemoitettu etukäteen. Tapaamisten väliin pyrittiin jättämään riittävästi aikaa, jotta osallistujat ehtivät valmistautua itsenäisesti pienryhmätapaamisiin sekä tehdä halutessaan välitehtäviä. Välitehtävien avulla osallistujien oli mahdollista paneutua vielä enemmän ja syvällisemmin yhdessä käsiteltävään teemaan ja itse työkalun käyttöön. Tapaamisissa osallistujia ohjattiin kokeilemaan varsinaista Headain työkalua vaiheittain. Tapaamisiin tuotiin mukaan myös muita urasuunnitteluun liittyviä asioita, joista ajateltiin opiskelijan hyötyvän omaa uraa ja työnhakua ajatellen. Neljän tapaamisen teemat olivat seuraavat: 1) osaamisen tunnistaminen, 2) osaamisen sanoittaminen ja osaamis pohjainen CV, 3) työmahdollisuudet, työpaikkojen osaamisvaatimukset ja tulevaisuus sekä 4) prosessin yhteenveto ja tulevaisuuden ratkaisun yhteiskehittäminen.

Ensimmäisessä tapaamisessa teemana oli osaamisen tunnistaminen. Aloituksessa haluttiin vahvistaa osallistujien kiinnittymistä ryhmään, vaikka työskentely tapahtuikin kaikille melko uudella tavalla eli etä-

välineellä, jossa toiseen ihmiseen yhteyden luominen on rajatumpaa kuin tapaamalla kasvokkain esimerkiksi kampuksella. Luottamusta luotiin käyttämällä aikaa toisiinsa tutustumiseen. Heti ensimmäisellä kerralla aloitettiin myös Headai-työkaluun tutustuminen tunnusten luomisella, jotta osallistujat pystyivät kokeilemaan sitä itsenäisesti myös tapaamisen jälkeen.

Toisella kerralla teemana oli osaamisen sanoittaminen ja osaamis-pohjaisen CV:n työstäminen digitaalisen työkalun avulla. Vertaistukea hyödynnettiin siten, että pienryhmän jäsenet saivat kommentoida ja jakaa ideoita toisilleen kuultuaan kunkin opinnoista ja työkokemukses-ta. Myös opinto-ohjaajat antoivat palautetta ja esittivät kysymyksiä. Osallistujille esiteltiin osaamis-pohjaisen CV:n idea, ja he saivat miettiä ja lisätä osaamistaan kuvaavia osaamissanoja kokeiltavaan työkaluun. Tekoäly ehdotti opiskelijoille tiettyjä osaamissanoja pohjatietojen perusteella, esimerkiksi nykyisen tutkinnon opetussuunnitelmaan pohjaten.

Kolmannessa tapaamisessa verrattiin Headai-työkalulla saatua osaamissanalistaa tarjolla oleviin, oman alan avoimiin työpaikka-ilmoituksiin. Osaamissanoja ja niiden sopivuutta osallistujien omaan käsitykseen osaamisesta arvioitiin yhdessä keskustellen. Keskustelun kautta päästiin tarkastelemaan myös vähemmän kuvaavia tai osuvia sanoja, joita tekoäly tuotti. Yhdessä pohdittiin ja jopa ihmeteltiin, mikä oli mahtanut nostaa yllättäviäkin sanoja esille.

Neljännellä ja samalla viimeisellä tapaamiskerralla keskityttiin ryhmän jäsenten kokemuksiin ja prosessissa syntyneisiin ideoihin. Lopputapaaminen oli yhteinen kaikille kolmelle pienryhmälle. Tämä mahdollisti sen, että osallistujat saivat yhdessä tuottaa yhteisen loppuyhteenvedon ja arvioinnin sekä kokeiltavasta työkalusta että prosessista. Kokemuksia ja ideoita kerättiin Flinga-työkalun avulla.

Havaintoja ja johtopäätöksiä

Pilotointiprosessissa nousi esiin opinto-ohjaajille melko tuttu asia: opiskelijat kokevat oman osaamisen tunnistamisen ja sanoittamisen haastavaksi. Tämän tueksi opiskelijat tarvitsevat ohjausta sekä vertaisten kanssa käytäviä keskusteluja. Opiskelijoiden palautteessa tuli esiin, että ohjatusti tehty osaamisen monipuolinen työstäminen ja reflektointi oli opiskelijoille tärkeää ja he kokivat sen hyvin hyödyllisenä itselleen. Tekoälysovelluksen tuottamat osaamissanat eivät yksinään ja irrallisina riitä tuottamaan lisäarvoa opiskelijan oman osaamisen tunnistamiseen, vaan osaamisen sanoittamisessa keskeistä on osaamisen sitominen kontekstiin ja oman ymmärryksen lisääminen.

Opiskelijat kokivat hyötyvänsä pilotointiprosessissa siitä, että heitä ohjattiin tunnistamaan osaamistaan pienessä ryhmässä, jonka toiminnalla oli struktuuri ja vastuullinen ohjaaja. Opiskelijoilta saadun palautteen perusteella tärkein asia pilotointiprosessissa olikin ryhmässä saatu henkilökohtainen ja vertaispalautte omaista osaamisesta sekä konkreettiset mallit osaamisen esiintuomiseen, jota tehtiin osaamispohjaista CV:tä työstämällä. Opiskelijat kokivat hyödylliseksi myös eri puolilta hankitun osaamisen (koulutus, vapaa-aika, työkokemus jne.) sanoittamisen ja kokoamisen yhteen paikkaan. Moni saattoi olla sokeutunut omalle osaamiselleen, koska piti sitä itsestään selvyytenä eikä ilman tätä työskentelyä olisi osannut nostaa sitä osaamisena esiin. Vertaiset toimivat tässä peileinä, joiden kautta omaa osaamista oli helpompi hahmottaa.

Tekoäly voi tuottaa hyödyllistä dataa ja syötteitä opiskelijoiden oman osaamisen arviointiin ja sanoittamiseen, mutta se ei ainakaan vielä kokeillun sovelluksen kautta yksinään riitä muotoilemaan osaamiskuvauksia esimerkiksi osaamispohjaisen ansioluettelon kirjoittamiseksi. Opiskelijan näkökulmasta tekoäly auttoi hahmottamaan omaa osaamista tuomalla siihen erilaisia näkökulmia, joita sitten vertaisten ja ohjaajien kanssa reflektointiin. Näin opiskelija sai laajentaa ymmärrystään osaamisestaan, jota yleensä oli enemmän ja useammalla

osa-alueella, kuin mitä henkilö alun perin itse ajatteli. Lampi ja Ikonen (2019) tuovat kirjoituksessaan esiin samankaltaisia näkökulmia: tekoäly suoriutuu monista ihmisille haastavista tehtävistä suurtenkin tietomassojen kanssa, mutta samalla useat ihmiselle tärkeät asiat, kuten kielen merkityksien ymmärtäminen sekä laajemman kokemuksen ja tietopohjan hyödyntäminen päätöksenteossa, ovat tekoälylle vielä hankalia.

LÄHTEET

Geneeriset osaamiset opetussuunnitelmassa. n.d. Tampereen korkeakouluyhteisön Teaching and Learning Centre (TLC). Luettu 19.2.2021. <https://www.tuni.fi/tlc/suunnittelu/opetussuunnitelmatyo/geneeriset-taidot-opetussuunnitelmassa/>

Laajala, T., Lehtelä, P-L., Mäki-Hakola, H. & Jussila, A. 2021. Urasuunnitteluorientaation kehittäminen tukee oppijaa kokonaisvaltaisesti. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 92. Luettu 18.2.2021. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe202101283084>

Lampi, M. & Ikonen, P-E. 2019. Tekoälystä ja sen etiikasta opinto- ja uraohjauksessa. UAS Journal 3/2019. Luettu 19.2.2021. <https://uasjournal.fi/3-2019/tekoalysta-ja-sen-etiikasta/>